

MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI A PROKURATURA

W POSZUKIWANIU
OPTYMALNEGO
MODELU RELACJI

REDAKCJA

MICHAŁ MISTYGACZ
GRZEGORZ KUCA
PIOTR MIKULI

MINISTER
SPRAWIEDLIWOŚCI
A PROKURATURA

PRAWO
KONSTYTUCJA
ARGUMENTACJA

SERIA POD REDAKCJĄ
TOMASZA GIZBERT-STUDNICKIEGO
I PIOTRA TULEI

MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI A PROKURATURA

W POSZUKIWANIU
OPTYMALNEGO
MODELU RELACJI

REDAKCJA

MICHAŁ MISTYGACZ
GRZEGORZ KUCA
PIOTR MIKULI

Michał Mistygacz

Uniwersytet Warszawski

 <https://orcid.org/0000-0001-7083-7840>

 m.mistygacz@uw.edu.pl

Grzegorz Kuca

Uniwersytet Jagielloński, Kraków

 <https://orcid.org/0000-0001-8713-3241>

 g.kuca@uj.edu.pl

Piotr Mikuli

Uniwersytet Jagielloński, Kraków

 <https://orcid.org/0000-0001-5898-1874>

 p.mikuli@uj.edu.pl

© Copyright by Stowarzyszenie Prokuratorów Lex Super Omnia and individual authors, 2021

Recenzent: dr hab. Michał Bożek, prof. UŚ

Opracowanie redakcyjne: Patrycjusz Pilawski

Projekt okładki: Mateusz Jaszczuk

ISBN 978-83-8138-373-8 (druk)

ISBN 978-83-8138-374-5 (PDF)

<https://doi.org/10.12797/9788381383745>

Publikacja dofinansowana przez Stowarzyszenie Prokuratorów Lex Super Omnia

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków

tel.: 12 421-13-87; 12 431-27-43

e-mail: publishing@akademicka.pl

Księgarnia internetowa: <https://akademicka.com.pl>

Spis treści

WPROWADZENIE.....	7
KAROLINA KREMENS	
<i>O braku potrzeby wyodrębniania modeli ustrojowych prokuratury</i>	15
AGNIESZKA GAJDA	
<i>Międzynarodowy standard niezależności prokuratury</i>	43
MICHAŁ MISTYGACZ	
<i>Współczesne rady prokuratorskie – organ ochrony niezależności czy ustrojowy ornament?.....</i>	65
RYSZARD PIOTROWSKI	
<i>Prokurator specjalny – anachronizm czy ustrojowa konieczność?.....</i>	105
ALEKSANDRA ANTONIAK-DROŻDŻ	
<i>Samorząd prokuratorski jako gwarancja niezależności prokuratora – rzeczywistość i oczekiwania</i>	133
PAWEŁ CZARNECKI	
<i>Status Ministra Sprawiedliwości jako organu nadzorczego w postępowaniach dyscyplinarnych prokuratorów</i>	167
MARIUSZ KRASOŃ, MICHAŁ MISTYGACZ	
<i>Granice niezależności prokuratora w warunkach „prawa powielaczowego”</i>	189
MAŁGORZATA SZEROCZYŃSKA	
<i>Odpowiedzialność cywilna prokuratora za niesłuszne oskarżenie w prawie polskim i w common law.....</i>	227

Spis treści

ANNA JAWORSKA-WIELOCH

*Wpływ Prokuratora Generalnego i prokuratorów na politykę karną
w świetle zasad ustrojowych prokuratury* 279

BARBARA NITA-ŚWIATŁOWSKA

*Bezpośrednie lub pośrednie instrumenty wpływu
Prokuratora Generalnego na postępowanie karne* 307

MICHAŁ MISTYGACZ, JAROSŁAW ONYSZCZUK

Prokuratorskie polecenie co do treści czynności procesowej 333

INDEKS OSOBOWY 377

Wprowadzenie

Prokuratura odgrywająca ustrojowo uwarunkowane role: oskarżyciela publicznego i strażnika praworządności, wywodzi się z myśli zrodzonej w czasie rewolucji francuskiej, rozwijanej w XIX wieku wraz z pojawieniem się idei państwa narodowego. Obecnie ukształtowane systemy ustrojowe prokuratury wydają się znajdować w fazie przejściowej i poddawane są gruntownej weryfikacji. Proces ten obejmuje próby ukształtowania roli prokuratora jako działającego w imieniu państwa obiektywnego i bezstronnego oskarżyciela. Współczesna prokuratura to instytucja, która przeszła na przestrzeni ubiegłego wieku głębokie przemiany, ale wciąż rozpoznac można w jej funkcjonowaniu szereg napięć, jak choćby zauważalny rozdźwięk między zasadą legalizmu i zasadą hierarchicznego podporządkowania.

We współczesnych kontynentalnych modelach ustrojowych prokuratury punkt odniesienia stanowi status prawny sędziego. Z jednej strony istnieje prymat roli oskarżyciela państwowego podporządkowanego politycznej zwierzchności, a z drugiej pojawia się model neutralnego i bezstronnego funkcjonariusza państwa. Zagwarantowanie neutralności i niezależności działania prokuratury w ściganiu przestępstw popełnianych przez piastunów władzy jest niezbędne do zapewnienia rzetelności postępowania. Konieczne jest więc zidentyfikowanie logicznie dobranych i uporządkowanych elementów tworzących system w pełnym tego słowa znaczeniu, które poprawiłyby neutralność, bezstronność prokuratora

i sprofesjonalizowały jego działania, bowiem – jak słusznie wskazywał ówczesny Prokurator Generalny Stanów Zjednoczonych Robert H. Jackson – „prokurator dysponuje większą kontrolą nad życiem, wolnością, ale i reputacją niż jakakolwiek inna osoba piastująca funkcje państwowe [tłum. M. Mistygacz]”¹.

Oczywiście nie istnieje jeden model prokuratury, a niekiedy nawet wskazuje się na zbyt dużą wyodrębnienie modeli ustrojowych (zob. K. Kremens). Bez wątpienia jednak różnicuje je organizacja terytorialna państwa czy też możliwość wpływania na prowadzących śledztwa poprzez tzw. instrukcje przybierające postać ogólną (generalną) czy indywidualną (konkretną). Z perspektywy Europy kontynentalnej wpływ na powstanie prokuratury miały przede wszystkim uznanie, że represja karna pełni funkcję publiczną, a także ukształtowanie funkcji oskarżycielskiej (postulat jej ukształtowania) o tożsame kryteria organizacyjne, tj. zasadę jednolitości i hierarchii².

Mimo że historyczne zapisy dotyczące ścigania z urzędu niektórych przestępstw w Europie sięgają XIII wieku, to jednak nowoczesna prokuratura pochodzi z wieku XIX. Pojawiła się ona wraz z epoką nowoczesności i ideą państwa liberalnego. Prokuratura, pierwotnie jako instytucja jednolita i zorganizowana na zasadzie hierarchiczności, pozostawała zależna od władzy wykonawczej, z rolą oskarżyciela technicznego i obrońcy legalności. Podstawą tej instytucjonalno-procesowej architektury była nieufność wobec wymiaru sprawiedliwości. Matką tego ustrojowego projektu był system francuski z przełomu XVIII i XIX wieku. Prokuratorzy tworzyli organizację pomyślaną jako przedstawiciele władzy wykonawczej przed władzą sądowniczą. Z tego też powodu byli hierarchicznie podlegli Ministrowi Sprawiedliwości. Trwałość na stanowisku prokuratora uzależniona była od woli rządu.

¹ R.H. Jackson, *The Federal Prosecutor*, „Journal of the American Judicature Society” 1940, t. 24, s. 18.

² L.M. Díez-Picazo, *El poder de acusar. Ministerio Fiscal y Constitucionalismo*, Ciudad de México 2018, s. 100-101.

Prawo – Konstytucja – Argumentacja

1. Monika Florczak-Wątor, *Obowiązki ochronne państwa w świetle Konstytucji RP i Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, 2018.
2. Piotr Mikuli, *Sądownictwo w Zjednoczonym Królestwie*, 2018.
3. Josep Aguiló Regla et al., *Studia z teorii konstytucyjnego państwa prawa. Konstytucjonalizm, neokonstytucjonalizm, postpozytywizm*, 2018.
4. Wojciech Ciszewski, *Zasada neutralności światopoglądowej państwa*, 2019.
5. Sebastian Kubas, *Warta na obrzeżach konstytucji. Dekonstrukcja mitu założycielskiego amerykańskiej sądowej kontroli konstytucyjności prawa*, 2019.
6. *Oddziaływanie sądu konstytucyjnego na porządek prawny Austrii, Niemiec i Polski*, red. Monika Florczak-Wątor, Piotr Czarny, 2019.
7. *70 lat Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka*, red. Monika Florczak-Wątor, Michał Kowalski, 2019.
8. *Argumenty i rozumowania prawnicze w konstytucyjnym państwie prawa. Komentarz*, red. Monika Florczak-Wątor, Andrzej Grabowski, 2020.

Godny podkreślenia jest wysoki poziom merytoryczny poszczególnych artykułów, stanowiący pokłosie dobrego warsztatu badawczego Autorów. Sam zaś warsztat badawczy to efekt umiejętnego połączenia wiedzy wpływającej z gruntownego przygotowania teoretycznego ze znajomością praktyki rzemiosła prokuratorskiego. Podkreślenia wymaga również odwaga Autorów w doborze tematów, ich uczciwość i rzetelność w podejściu do przedmiotu badań, a nade wszystko świadomość znaczenia prokuratury w ramach wolnościowo-demokratycznego porządku ustrojowego. I właśnie z szacunku dla prokuratury wynikają gorzkie i pisane ku przestrodze słowa, które kreślą pełen pesymizmu wizerunek jej zmian na przestrzeni ostatnich kilku lat. Jednocześnie każdy z Autorów w mniejszym lub większym stopniu próbuje wlać nadzieję w czytelnice serca, szkicując kierunki zmian w obrębie prokuratury, żeby określenie „reforma” nie wywoływało znów mimowolnych skojarzeń z fasadą, zza której wyłaniają się politycznie motywowane plany destrukcji prokuratury, lecz tym razem stało się uczciwą reformą w duchu zapewnienia prokuraturze wystarczającej niezależności w dziele realizacji jej głównych zadań.

Z recenzji
prof. UŚ dra hab. Michała Bożka

<https://akademicka.pl>

